

Horváth Péter
Az időn innen és túl

elfogult híradás egy frissen megjelent prózakötetről

Sári László: Lin-csi apát pesti rokona
(Nyugat és Kelet)

Sári László barát, a kiváló Kelet-kutató tudós és összetéveszthetetlen hangú, kitűnő író, a hajdan-sem-volt buddhista szerzetes, Lin-csi életre álmodója új könyvében az apát pesti rokonáról mesél. Agyafúrt – megengedőbben: furfangos – mester Sári úr. Bölcsen belátja, hogy pusztán újabb és újabb Lin-csi epizódokkal előállania, korábbi önmagát plagizálva, nem volna hozzája *méltó*. Márpedig a méltóság Sári úr prózaköltészetének *egyik* irigylendő sajátja.

„*Az emberi méltóság olyan minőség, amely egyenlő és abszolút minden egyes emberben*" – írja a Wikipédia. E megállapítás igazságát cáfolja valamennyiünk napi tapasztalata. Nem vagyunk méltóságosak. Kapkodók, hebrencsek, hirtelen haragúak és szertelenek vagyunk. A méltóság megfontolt, fegyelmezett, nyugalmas és egyúttal megnyugtató magatartás. Sári László prózája – megformáltságát tekintve – méltóságosan megfontolt, finoman kimunkált, elegáns és pontos.

Tartalmát tekintve azonban úgyszólván ellentéte ennek. Csupa harcos elkötelezettség, csupa vitára ingerlő kinyilatkoztatás – puritán köntösbe öltöztetve. De a köntös szabója rafinált mester. A köpönyeg külseje egyszerű erős szövetből készült, ám bélése lángoló selyem, másutt fényűző brokát vagy puha taft, rejtett zsebeiben bevarrott gyöngyszemek lapulnak. Kívülről nézve csupa erő, belsejét tekintve gyöngéd gyöngeség. A gyengeség itt nem a tartalom minősítő jelzése, hanem megnevezése kíván lenni: a méltósággal haragvó Sári László *tanár úr* helyenként olyan megbocsátó empátiával képes az emberi gyöngeségről beszélni, hogy az már-már felér egy önvallomással: Viseljük méltósággal azt, hogy gyöngék vagyunk.

(A fenti zavaros bekezdés magyarázata:)

A filozófus Sári László – ne tagadjuk, hogy az *is* – a hajdani keleti kultúra szerelmesen elkötelezett híveként ostorozza könyvében a mindenkori nyugati kultúrát, amelynek neveltjeként nyilatkozik. Ez a kedves ellentmondás mosolyogtatóan megbocsáthatóvá és *szerethetővé*

teszi minden harcos mozdulatát. A mi kutyánk kölyke acsarkodik ránk. Ugat, de nem harap belénk. Magamagát marcangolja csak.

(Még mindig nem világos, miről beszélünk.)

A Kelet (és benne Lin-csi) a szemlélődést tartja követendő emberi magatartásnak, hiszen az élet amúgy is csak villanás a nemlét tökélyéhez képest, míg a nyugati ember (Sári úr szerint) az alkotás, a fejlődés, a teremtett világ és önmaga tökéletesítésének elkötelezettje. Utóbbinak törekvése meddő hiúságból fakad, s mint a mindannyiunk által tapasztaltak mutatják, hovatovább világunk megszüntetéséhez vezet, mivel a keleti kölcsönösség és viszonosság üdvözítő elvét figyelmen kívül hagyván, a nyugati ember teremtő munkálkodásával lassan élhetetlen hellyé „tökéletesíti" a Földet.

Sári úr barátom (s egyben Lin-csié) bár a nyugati kultúra kiemelkedő alkotásaként említi az Újszövetség könyvét, nagyvonalúan megfeledkezik az abban elsődlegesen kinyilvánított parancsról, jelesül a szeretet követelményéről. Mintha nem tudna azzal mit kezdeni. A keleti méltóságot, nyugalmat, belátó kölcsönösséget ideálként állítja elénk (és önmaga elé), s általában minden érzelmi befolyásoltságot károsnak tart, mivel azok gátolják a vágyott tisztánlátást. Kedves szavakkal írja le a (keresztény) Isteni teremtés folyamatát, mondván, vagy a sárból gyúrt Ádám vagy maga az Úr nem tudta kivárni a mű tökéletes megformálásához szükséges időt és munkát, így Ádám mintegy befejezetlenül lépett az Éden színpadára. Ebben – ha ugyan jól gondolom – az Újszövetség szerzői is egyetértenének vele, ezért léptették színre Jézust, a szeretet apostolát. A keresztényi szeretet parancsa rokon a kölcsönösség és viszonosság kívánalmával: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat" – inti a híveit a Nagy Nyugati Mesehős. Csakhogy a szeretet nem parancsolható, nem akarható, épp olyan rejtélyes, kifürkészhetetlen, mint a mindenség, s – ha úgy tetszik – abban maga a nemlét. Szeretet születik a szívben, noha nem akarjuk, és elhagy a szeretet, noha éppen maradásra bírnánk.

Mindez persze nem meghatározó ellentmondás, hiszen Lin-csi és a pesti barát szerint lényegileg épp ilyen rejtelmes természetű a létezés minden megnyilvánulása, csakúgy, mint (szerintünk) a szereteté. Ráadásul a szeretet érzése épp úgy leteríti az embert, mint a Himalája Lin-csire tekintő arca, vagy éppen az a belátás, hogy az ember alapvetően tehetetlen: nem bírhat szóra olyasmit, ami nála magasabb, akár a Hegy az, akár a Szeretet, akár a Halál. De ide sorolhatnánk a Holnapot is, amely nemlétező tartományból, a jövőből látogat majd hozzánk.

Az európai elmét nyugtalanítja ez a *körülmény,* én magam sem vagyok képes belenyugodni abba, hogy a nemlét földi látogatóit nem hajthatom cselekvő énem hatalma alá. Próbálkozom, ügyeskedek. Ezzel szemben a keleti bölcs – a pesti barát könyvének tanúsága szerint – képes megbékélni tudásának és lehetőségeinek korlátaival, megelégszik azzal, hogy a szemlélődő méltóságával tudomásul vegye a maga kicsiségét és múlandóságát.

Sári úr odaadó empátiával mesél a hallgatag kövek mindent látó szeméről, a gazdáikat túlélő tárgyak magányáról, a színek hatalmáról, a hófehér lepkék táncáról a tündöklően kék ég alatt, a gyerekszobák falát díszítő képek már-már mágikus hívó szavairól – megannyi zavarba ejtő, apró csodáról, amelyek keleten és nyugaton egyaránt a lét elérhetetlen dimenzióiról adnak nyugtalanító híradást mindannyiunknak – amennyiben képesek vagyunk költői füllel meghallani a suttogást.

Lin-csi apát pesti tanítványát behálózza a maga által teremtett költői valóság. Példaképét és tanítómesterét ő alkotta, s most mégis éppen tőle igyekszik tanulni, mintha ez lehetséges volna, és mindent elkövet, hogy komolyan vegyük, sőt, el is higgyük kettejük meséjét. Nem csak Lincsiről mesél úgy, mintha az idő kibogozhatatlan kacskaringói közt valóban létezett volna, önmagát is valódinak tűnő, bár homályos díszletek közt mutatja, hol, mint kisfiút, aki számára „a kaleidoszkóp mozdulatlan képe a leggyönyörűbb látvány, amelyben valaha része volt...", hol, mint Kína és Tibet tájait járó férfit, aki önvallomása szerint leginkább egyedül múlatná a földi létre kiszabott idejét. „Szóval ilyen kellemetlen a természete – meséli magáról a könyv végén. – Ezért kell vigyázni vele."

Vegyük komolyan az intést. Vigyázzuk vele! Kövessük élvezettel fejezetről fejezetre szép meséjét, de ne vegyük szívünkre minden szavát. Ki tudja, mikor mond igazat?

„Az igazságra lehetetlen rálelni, s úgy foglalni szavakba, hogy törvény nélkül is védeni tudja magát. Ahányszor próbálod, annyiféle lesz az igazság!" – tanítja Lin-csi, és a pesti rokon hűséges tanítványként írja pár sorral odébb: *„...semmi kétségünk és semmi bizonyosságunk ne legyen soha."*

Nem is tudjuk meg a könyvből, hogy valójában kicsoda-micsoda ő, hiába furdalja oldalunkat a (nyugati) kíváncsiság. Méltón fogalmazott sorai időnként zavart ellentmondásra késztetnek. A kínai szerelmet méltató beszámolójának olvasásakor hajlamosak vagyunk elhinni minden lelkesen dicsérő szavát, melyek szerint *„A kínai írástudók pontosan úgy néztek a nőkre, ahogy a hagyomány elvárta tőlük: finom érzékenységgel, minden részletre éberen figyelve."* A profán lelkületű, romlott nyugati olvasóban ugyanakkor feldereng a homályos kép, midőn e jeles írástudók éppen imádott ideáljuk lótuszformára csonkított lábfejét simítják végig odaadó,

elragadtatott tekintetükkel. „Ezer éven át, szinte a legutóbbi időkig élt és virágzott Kínában a hagyomány, amely szerint már egészen fiatalon, általában négy-nyolc éves koruk között elkezdték a lányok lábfejének deformálását. Az eljárást a család idősebb nőtagjai, anyjuk, nagyanyjuk végezték el. Először, hogy a lábfej rugalmasságát és csontjait meglágyítsák, állati vérrel kevert gyógynövények főzetébe áztatták, majd tisztára mosták és törölték. Ezután levágták a körmöket, hogy megelőzzék a benövés okozta fertőzéseket, majd összetörték az ujj- és lábfejcsontokat, a nagylábujjat felfelé, míg a többit, amennyire csak erővel bírták, szorosan lefelé kötözték. A lehető legfeszesebben tekerték körbe a lábfejet az 5 centiméter széles és 3 méter hosszú kötözővászonnal, ezzel megakadályozva, hogy összeforrjanak a csontok. Az eljárást a gazdagabb családoknál hetente legalább kétszer, míg a szegényebbeknél heti rendszerességgel végezték el, egészen addig, míg a lábfej tökéletessé, úgynevezett aranylótusszá nem vált, azaz elérte a 7,5 centit, és felvette az újhold formáját. A lábelkötés évekig tartó folyamata rendkívüli fájdalommal járt.” /Wikipédia/

Erre gondolván bizalmunk kissé meginog Lin-csi pesti barátjának más, kevéssé költői, inkább tanáros nyilatkozatainak olvastán a mesélő szavahihetőségét illetően. Lenyűgöző történelmi, filozófiai ismeretének tárházából vajon nem csak olyan morzsákat szór a tájékozatlan olvasó elé, amelyek az ő világlátását szolgálják? Olvasás közben kaján gondolataink is támadnak időnként. Amikor például *hajdan volt* keleti magatartást és filozófiát jellemző kölcsönösségről és viszonosságról beszél, átfut rajtunk a gondolat, nem közeli rokona-e ennek a nyugaton liberálisnak mondott gondolkodás, amely megengedő tisztelettel viszonyul a sajátjától eltérő, sőt azzal ellentétes meggyőződéshez, filozófiához és társadalmi magatartáshoz? Vagy amikor a legnagyobb kínai költőként emlegetett Po Csu-Ji költészetét és gondolkodásmódját méltatva ezt írja: „Tegyünk hát úgy, mintha mi is azt akarnánk, ami éppen történik velünk.”, felrémlik előttünk, mintha egy egzisztencialista mester intelmét hallanánk a napnyugat felől.

Bizalmatlanságunk mindig elszáll (mint a füst), amikor a pesti barát nem nevel, nem ítélkezik, nem filozofál, hanem Lin-csi megszívelendő tanítása szerint szemlélődik csupán, s leírja, amit lát. Ilyenkor majdnem mindegy, miről mesél, még a nyugati a szív legtitkosabb kamráit is kinyitja, és úgy érezzük, kétségeinkkel és reményeinkkel nem vagyunk egyedül, hiszen a két *barát* a mi barátunk is immár, ahogyan a kalandjaikat és gondolataikat elénk táró Sári László nevű remek író is az.

Sári László: Lin-csi apát pesti rokona (Nyugat és Kelet)
Corvina, 2021.